

DÜNYA KADINA KARŞI

Kadına Duyulan Korkunun Temelleri

Pürnur Uçar Özbirinci

EFİL YAYINEVİ

DÜNYA KADINA KARŞI

Kadına Duyulan Korkunun Temelleri

Genel Yayın Nu.: 138

ISBN: 978-605-4579-06-8

1. Basım, Ocak, 2012

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti. ©2012

Efil©2012

Bu kitabın tüm hakları saklıdır.

Herhangi bir şekil ya da yöntemle çoğaltılamaz.

Sertifika Nu.: 12131

Sayfa ve Kapak Tasarımı: Türkan Sarı

Baskı ve Cilt: Ayrıntı Basımevi

EFLATUN

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti.

Ahmet Rasim Sokak 18/2 Çankaya/Ankara, Türkiye

Tel : (+90) 312 442 52 10

GSM : (+90) 541 232 00 96

Faks : (+90) 312 442 52 12

www.efilyayinevi.com

Alaz'a

ÖNSÖZ

We are, I am, you are
by cowardice or courage
the one who find our way
back to this scene
carrying a knife, a camera
a book of myths
in which
our names do not appear.

Biz, ben, siz
korkaklık ya da cesaretle
bir bıçak, fotoğraf makinesi
adlarımızın yazılı olmadığı
söylenceleri içeren kitaplarda
bu sahneye geri dönüp
yolunu bulanlarız.

Yirminci yüzyılın önemli Amerikalı kadın şairlerinden Adrienne Rich çok çarpıcı bir dille kaleme aldığı "Diving into the Wreck" (Yıkıntıya Dalmak) adlı şiirinin son kıtasında böyle özetler kadın yazarların eril yazınında var olabilme çabalarını. Anaerkil toplumdaki ataerkil topluma dönüşüm kadına bakışın olumsuz anlamda değişmesine neden olmuş ve kadın erkek boyunduruğu altına girmişdir. Cinsiyet eşitsizliği, toplumun her ala-

Dünya Kadına Karşı: Kadına Duyulan Korkunun Temelleri

nında kadınlara tanınan hakların erkeklere oranla çok daha az olması, on dokuzuncu yüzyıldan itibaren kadınların başkaldırısına neden olmuştur. Yirminci yüzyıla geldiğinde kadınların da erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını savunan feminist hareket ivme kazanır.

Pürnur Uçar Özbirinci'nin kitabı kadının toplumdaki ikinci yeri ve çağlar boyu kadına bakışı hem görsel hem de yazılı metinlerle örnekleyerek ortaya koymaktadır. Kitap anaerkil toplumdaki ataerkil topluma geçişi özetleyerek başlar ve mitolojik öykülerde var olan iki tür kadından söz eder: biri tümüyle erkek egemenliğine boyun eğen uysal kadın, diğeri ise ataerkil düzene başkaldıran kötü kadın tipidir. Bu bölümleri tek tanrılı dinlerin kadına bakışını irdeleyen bölüm izler. Musevilik, Hıristiyanlık ve İslam'da da mitolojik öykülerde yer alan iki tür kadın karşımıza çıkar: Meryem Ana uysal kadının, Havva ise kötü olanın simgesi haline gelir. Kitap ilerleyen bölümlerde Rönesans'tan günümüze kadar Batı toplumlarında kadına bakışı, ilk kadın hareketlerini ve feminist akımı ana hatlarıyla inceler. Yazar "Medya ve Kadın" başlıklı bölümde medyanın, kullandığı kadın imgeleriyle toplumda kadın hakkında yanlış algı yarattığını görsel örnekler kullanarak anlatır. "Edebiyat ve Kadın" bölümünde ise son dönemde kadın yazarların eril söylemi yansıtan söylemlerini yeniden yazarak kendilerine yeni bir dil yaratma çabalarını yazınsal metinlerden örnekler vererek açıklar.

Batı'da giderek artan kadın çalışmalarını Türk okuruna anlatan bu kitap toplumsal cinsiyet rolleri ve feminizm bağlamında İngilizce yazılmış pek çok ünlü makale ve kitabı Türk okuruna ve özellikle araştırmacılara tanıtmaya açısından çok önemli bir görev üstlenmektedir. Görsel malzeme ve kullanılan akıcı dil konuyu tüm okurlar için çok kolay anlaşılır kılmaktadır. Sonuç olarak, Pürnur Uçar Özbirinci'nin kitabı çağlar boyu kadına bakışı ve kadın hareketlerini anlatan bir el kitabı niteliğindedir.

Özlem Uzundemir

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	v
TEŞEKKÜR NOTU.....	ix
GİRİŞ.....	1
I. ANAERKİL TOPLUMDAN ATAERKİL TOPLUMA GEÇİŞ.....	7
II. MİTOLOJİ, İLK YAZILI METİNLER VE ERKEK HEGEMONYASI.....	13
III. YUNAN MİTOLOJİSİNDE KADIN.....	21
IV. TEK TANRILI DİNLERDE KADIN.....	31
IV.A. MUSEVİLİKTE KADIN.....	33
IV.B. HİRİSTİYANLIKTA KADIN.....	36
IV.C. İSLAM'DA KADIN.....	40
V. HÜMANİZM VE RÖNESANSIN KADINA BAKIŞI.....	55
VI. RÖNESANSTAN YİRMİNCİ YÜZYILA KADAR KADINA BAKIŞ VE KADIN HAREKETLERİ.....	69

Dünya Kadına Karşı:
Kadına Duyulan Korkunun Temelleri

VII. YIRMİNCİ YÜZYIL VE SONRASI KADINA	
BAKIŞ VE FEMİNİZM.....	75
VII.A. MEDYA VE KADIN.....	80
VII.B. 1950 SONRASI EDEBİYAT VE KADIN.....	106
SONUÇ.....	115
KAYNAKÇA.....	117
DİZİN.....	123

TEŞEKKÜR NOTU

Kadını ezmeye çalışan bu düzenin tarihi ve kitapları kendi istekleri doğrultusunda nasıl deđiőtirdiđini ve yorumladığını göstermeye çalıőtıđım kitap, gemiőtten günümüze kadını ezme politikalarına ıőtık tutmaktadır. Milyonlarca sayfada anlatılamayacak olan kadını ve onu ezme politikalarını bu kadar kısa bir kitaba sığdırma çabam, toplumun her kesimine sesimi duyurma arzusundan dođmuőtur.

Bu kitabı yazarken yanımda olan herkese sonsuz teőkr ederim. İlk olarak hayatımın her anında bana cesaret ve destek veren annem, babam ve ablama, yardımları ve anlayıőları için eőtme ve ailesine minnettarım. alıőtmanın baőtlangı aőtamasında bana ihtiyacım olan güveni veren Sayın Fethiye olak'a binlerce teőkr borç bilirim. Kıymetli hocalarım ve arkadaőtlarım Prof. Dr. Himmet Umun, Yrd. Doç. Dr. Meltem Kıran Raw, Dr. Berkem Grenci, Dr. Defne Tutan, Saniye ancı, Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan, Yıldız Dirmit ve Esin Ağaoğlu'na Őükranlarımı sunarım. Bu kitabı akademik yaőtamımda bana her zaman doğru yolu gösteren ve yardım eden değerli hocam Sayın zlem Uzundemir olmasa yazamazdım. Her adımımda yanımda onlar olduğu için çok Őanslıyım.

GİRİŞ

Nawal El Saadawi'nin (1980: 91-101) *Havva'nın Gizli Yüzü: Arap Dünyasında Kadın* adlı kitabının "Âdem'in 13. Kaburgası" adlı kısmında, toplumdaki en büyük korkunun erkeğin kadına karşı duyduğu korku olduğu anlatılmaktadır. Aynı şekilde Mary Jane Scherfey (1972: 137-140) *Kadın Cinselliğinin Doğası ve Evrimi* adlı eserinde ataerkil medeniyetin gelişimini altı bin yıl geciktiren en önemli öğenin ilkel kadının güçlü cinsel doğası olduğunu savunur. Dolayısıyla, özellikle Batı kültürü bu güçlü kadını gördüğü için kendisini koruması gereken varlığın erkek olduğuna karar vermiş ve antik çağlardan bu yana kadına savaş açmıştır. Yirmi birinci yüzyılda bile kadının toplumumuzdaki yeri gün geçtikçe daha kötüye gitmektedir. Kadının bu ikincil durumu ataerkil toplumların oluşması ile başlamıştır. Anaerkil toplumların önem verdiği eşitlik yavaş yavaş yok edilirken, erkek ve

Dünya Kadına Karşı: Kadına Duyulan Korkunun Temelleri

erkeği güçlü kılan tüm düşünce yapıları ön plana çıkartılarak ataerkil düzenin egemen olmasının yolu açılmıştır. Bu kitap antik çağlardan günümüze kadar kadının nasıl ezilerek, nesne haline dönüştürüldüğünü ve ataerkil düzeni güçlü kılmak için geliştirilen stratejileri anlatmaktadır.

Bizi hayvanlardan ayıran en önemli özelliğimizin düşünme yeteneğimiz olduğunu söylerler, ancak biraz detaya inecek olursak, bizi hayvanlardan ayıran tek özelliğimiz dışı türümüzün üzerinde kurulan ve bitmek bilmeyen baskıdır. Charles Darwin 1859 yılında yayınladığı *Türlerin Kökeni* adlı eseriyle ortak atalara sahip olan organizmaların çevre koşullarına göre değiştiğini savunmuş, bu sayede dini kitaplarda geçen yaratılış ile ilgili hükümleri bir nevi yalanlamıştır. Darwin doğada yaptığı incelemeler doğrultusunda çevresine en iyi uyum sağlayan türün, yani güçlü olanın, var olduğu bir doğa düzeni olduğunu gözlemlemiştir. Bu doğa düzeninde türler doğal bir seleksiyondan geçmektedir; bir başka deyişle türler kendi içlerinde elenmektedir. 1871'de yayımlanan *İnsanın Türeyişi* adlı eserinde özellikle çevresine en uyumlu olan türün genlerini bir sonraki nesile aktarma şansını yakaladığını belirten Darwin, doğal seleksiyon gibi, cinsel seleksiyonun da nesillerin devamlılığındaki yerinin öneminden bahseder ve bu cinsel seleksiyonu **dışı** hayvanların verdiği kararların belirlediğini gözlemler. Bu doğrultuda hayvanlar âleminde süslü ve güzel olan her zaman erkektir ve dışısını etkilemek için sürekli erkek hayvan uğraşır. Hayvanlar âleminin en belirgin özelliklerinden biri olan bu tutum, insanoğlunda tam tersi işlemektedir. Bu durum erkeğin kadına karşı gücünü ve otoritesini koruma kaygısından türemiştir. Kadının süslü ve güzel olma çabası kapitalist düzen tarafından sömürülerek, günümüzde birçok hakkı elde etmiş gibi görünen kadının bile toplumdaki ikincil konumunu desteklemiştir.

Afrikanlı-Amerikalı kadın yazar Sojourner Truth (1996: 75) 1851'de yaptığı "Ben Kadın Değil miyim?" adlı konuşmasının

da şunları söyler; “Eğer Tanrı'nın yarattığı ilk kadın dünyanın altını üstüne getirecek kadar güçlüydüyse, kadınlar bir araya gelince dünyayı çevirip, doğru tarafına oturabilirler!”. Bu bağlamda düşünüldüğünde, kadınlar erkekler için büyük bir tehdit unsuru olarak görülecektir, çünkü kadın erkeğin elindeki gücü paylaşma talebinde bulunmaktadır. Tarihin her döneminde erkekler kadınların ortaya çıkardığı bu tehdidi bertaraf etme ihtiyacı duymuş ve farklı yöntemlere başvurmuşlardır. Kadına duyulan korkudan doğan bu ihtiyaç kadına karşı bir nefreti de beraberinde getirmiştir. Bu nefret zaman içinde, her şeyde olduğu gibi, bir alışkanlığa dönüşmüş ve kadın bile toplumdaki bu ikincil durumunu içselleştirmiş ve benimsemiştir. Kız çocukları ile erkek çocukları her zaman farklı yetiştirilmiştir. Erkek olmak her vasıta ile kutlanmıştır. Örneğin, toplumumuzun önemli ritüellerinden biri olan sünnet düğünleri erkek penisini önemli kılmak için düzenlenmiş törenlerdir. Hâlbuki sünnet erkeğin sağlığı açısından bir gereklilik olarak düşünülmüştür. Erkeklik organına verilen önem *Tevrat*'ta açıkça dile getirilmektedir: “Erkeklik bezi ezilmiş ya da erkeklik organı kesilmiş kişi RAB'bin topluluğuna girmeyecek” (*Yasa Kitabı* 23: 1).

Ancak erkeklik organına gösterilen bu ilgi yalnızca erkek çocuğuna tanınan bir ayrıcalıktır. İlk defa adet gören bir kız çocuğu sünnet düğünlerinde olduğu gibi bu olayı cümle âleme duyurmak yerine saklamayı tercih edecektir, çünkü ona dünyayı algılaması başladığından itibaren ağırbaşlı olması, söz dinlemesi ve bunların gölgesinde cinsiyetinden utanması öğretilmektedir. Bunun en önemli kanıtı hepimizin çok iyi bildiği, çoğu zaman dalga geçtiği, ama başımıza geldiğinde şaka yollu olsa bile nedense tekrarladığımız “Aslan oğlum, hadi amcana pipini göster” cümlesinde yatmaktadır. Hiçbir kız çocuğuna bu tür laflar edilmez; hatta onlar “cici kız ol”, “çok ayıp” gibi sözleri her gün duyarlar.

Daha önce bahsedildiği gibi kadınlara yapılan tüm bu ayrımcılığın temelleri asırlar öncesine dayanmaktadır. Anaerkil toplumların yıkılmasından itibaren sistematik olarak geliştirilen bu cinsiyet ayrımcılığının temelinde kadının gücüne duyulan korku yatmaktadır. Günümüzde bu korkunun devam ettiği, feminizme yapılan saldırılarda çok açıkça görülmektedir. Seda Güler'in *Erkekten Kadın Korkusu* (1996: 7) adlı kitabında yazdığı üzere:

Kimilerine göre palavra, çirkin kadınların uğraşı. Kimilerinin ise ödü kopuyor bu kelimededen, 'vallahı billahi ben erkekleri çok seviyorum, ben feminist değilim' (ne demekse!) deme anlamsızlığında bulunuyorlar. Oysaki feminizm, korkulacak bir şey değil. Hatta iyi bir şey... ne feminizmden, ne de feministlerden korkmaya gerek yok. Feminizm korkusu, kadın korkusu eşanlamlıdır çünkü...

Feminizm ve feministlere karşı duyulan bu korku o kadar ileri gitmektedir ki, Güler'in de değindiği gibi çirkin ve erkek düşmanı gibi ithamlara maruz kalmamak için birçok kadın feminist olduğunu dile getirememektedir. Bununla birlikte medya desteğiyle geliştirilen çirkin, lezbiyen ve saldırgan feminist tiplemesinin toplumda ciddi anlamda kök salmış olması birçok kadının bile feminizmden korkmasını sağlamıştır.

Peki, feminizm gerçekte nedir? Şüphesiz birçok farklı feminist yaklaşımlar vardır: liberal (eşitlikçi), Marksist, radikal, İslamcı, etnik, ayrılıkçı feminizm ve ekofeminizm bunlardan bazılarıdır. Ancak tüm bu feminizmlerin ortak noktası kadının eşit politik, ekonomik ve sosyal haklara sahip olmasıdır. Diğer bir deyişle, kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olması gerektiğini düşünen herkes feministtir. Necla Arat *Feminizmin ABC'si* (2010: 21) adlı kitabında şunları söyler:

[...] eğer feminizm, "kadınların toplum içindeki yer ve haklarını genişletmeyi öngören bir öğretiy ve bu amaçla gerçekleştirilen eylemler dizisi" ise Türkiye'de Atatürk Devrimi'nin kadınlara tanıdığı hakları savunan, koruyan, daha da geliştirme işlevini

üstlenen tüm kadın dernek üyeleri, kendileri bunu kabul etmeseler de Eşitlikçi (ya da Liberal) feministtirler.

Elbette feminist hareketler kadının güçlenmesini sağlarken ataerkil düzen buna karşı yine kadını güçsüz kılacak stratejiler geliştirmeyi başarmıştır. Bu çalışma mitolojik hikâyelerde ve ilk yazılı metinlerdeki kadın korkusunu dile getirdikten sonra bu korkunun tarihi gelişimini, dinleri nasıl etkilediğini, Orta Çağ, Rönesans ve yirminci yüzyılda ne tür şekillere büründüğünü ve günümüzde, özellikle kitle iletişim araçları yoluyla, nasıl devam ettiğini anlatacaktır.

I. ANAERKİL TOPLUMDAN ATAERKİL TOPLUMA GEÇİŞ

Bilinen medeniyetlerin varlığından asırlar önce birçok toplum toprak ananın varlığına inanıyor ve anaerkil bir toplum düzeni içinde yaşıyordu. Özellikle batı uygarlığının ilk medeniyetlerinden olduğu düşünülen Minos¹ medeniyeti gibi tarım toplumları anaerkil düzeni benimsemişti, çünkü varlıkları toprak anaya² bağlı idi. Bunun tersi olarak, kuzeyden gelen Mikenliler gibi gö-

-
- 1 Tunç devrinde (M.Ö. 3000-1400 yılları arasında) günümüz Girit topraklarında yaşamış bir topluluk (Harris, 1995: 14).
  - 2 Toprak ana, Yüce Tanrıça (Great Goddess) ya da Ana Tanrıça (Mother Goddess) gibi isimlerle anılır ve anaerkil toplum inancında hayatın ve besinlerin temel kaynağı olarak görülürdü (Rosenberg 1995: xix).

Dünya Kadına Karşı: Kadına Duyulan Korkunun Temelleri

çebe toplumların çoğu bir toprağa bağlı değillerdi ve bu nedenle güneş ya da gökyüzü ile özdeşleştirilen erkek bir tanrıya tapıyorlardı. Kuzeyden gelen bu ataerkil toplumlar zaman içinde daha barışçıl olan anaerkil toplumları ele geçirdiler ve topraklarına yerleşttiler. Toprak ananın yani anaerkil düzenin izleri, gök tanrıya tapan bu ataerkil topluluklar tarafından, olabildiğince yok edildi.

Toplumları bir arada tutan en önemli etmenlerden birinin ortak din olduğu göz önünde tutulursa bu iki topluluk bir arada var olabilmek için inançlarını değişimden geçirmek zorunda kalıyorlardı. Bu bağlamda anaerkil düzenin inandığı toprak ana ya gök tanrı ile evlendiriliyor³, ya da adı bir şekilde kirleniliyordu. Ataerkil düzen gücünü korumak için kadını ezmiş ve yine toplumları bir arada tutan mitlerde, destanlarda, efsanelerde ve masallarda kadını kendi amaçları doğrultusunda tekrardan yazmıştır. Yüzyıllar boyu bu hikâyeleri dinleyen kadın, erkeğin yaratmış olduğu kadını içselleştirmiş ve onun gibi olması gerektiğine inanmıştır.

Bu durumu örneklendirecek olursak, bilinen ilk yazılı metin olan *Gilgamiş Destanı* iki tür kadın yaratmıştır: erkeğe hizmet eden Shamhat ya da ona başkaldıran kadın İştar. Shamhat, ya da diğer adıyla Yosma, Gilgamiş'in dostu olan Enkidu'yu medenileştiren kadındır. Cinselliğini kullanarak Enkidu'yu hayvanlar âleminden uzaklaştırır ve medeniyete kazandırır. Bu dönemde Yosma karakteri erkeğe hizmet eden, "anaç/uysal" olarak nitelendirilebilecek, kadın tiplemesidir.

Bunun aksine ataerkil toplumların oluşturdukları mitolojik öykülerde erkeğe hizmet etmeyen 'şirret' kadınlar her zaman cezalandırılır ya da hor görülür. Örneğin anaerkil toplumlarda

---

3 Bu evliliğe Yunancada Hieros Gamos yani Kutsal Evlilik deniyordu. Gök tanrı ve toprak ananın bu evliliği farklı isimler altında sürekli tekrarlanır; örneğin Uranus ve Ge, Cronus ve Rhea, Zeus ve Hera (Morford 1995: 41).

aşk ve bereket tanrıçası olarak toprak ananın birçok özelliğini taşıyan İştar, ataerkil düzende nefret edilen kadın haline getirilmiştir. İştar Gılgamış'a âşık olur ve onu reddeden Gılgamış yerine tüm insanlıktan intikam almak için dünyaya cennetin vahşi boğası ile birlikte kuraklık yollar. Kaprisleri sebebiyle insanoğluna acı çektiren ve nefret edilen tek tanrıça İştar değildir. Yunan mitolojisinin toprak anası Demeter, kızı kaçırlınca kızını kaçıranlardan değil, yine bir kuraklık göndererek insanoğlundan acısını çıkartır. Amacı tüm insanların ölüp tanrılara ibadet edecek kimsenin kalmamasını sağlamaktır. Aynı doğrultuda kendisini aldatan kocası Zeus'u cezalandıracağına birlikte olduğu kadınları cezalandıran Hera'dan bahsedilebilir, ya da kocası onu aldattığı için çocuklarını öldüren Medea'dan, hatta merakına yenilip yasak kutuyu açarak dünyaya kötölükleri getiren Pandora'dan.

Yunan mitlerinin günümüze kadar gelmesi Homeros, Sofokles, Euripides, Aeschylus, gibi erkek yazarlar sayesinde olmuştur. Ancak daha önceden belirtildiği gibi bu yazarlar kadını kendi düşünceleri ve istekleri doğrultusunda tekrar yaratmışlardır. Kaleme aldıkları tüm mitolojik hikâyelerde kadın hep şablonlara sokulmuştur; anaç/uyusal, şirret ve kibirli kadındır. Bu konuda Josephine Donovan (1983: 44) "Beyond the Net: Feminist Criticism as a Moral Criticism" adlı makalesinde şunları söyler:

Aslında edebiyatımızın çoğu kadınlar hakkında bir dizi sabit imgeye, kalıplaşmış yargıya dayanır. şaşırtıcı biçimde az sayıda olan bu basite indirgenmiş modeller birçok batı edebiyatında sürekli tekrarlanmaktadır. [...] Bu dişi şablonlar ruhani ya da dünyevi olanı, yani iyi ve kötüyü, simgeler. İsa'nın annesi Meryem ruhaniyette nihai iyiliği temsil ederken, Âdem'in eşi Havva en fesat fiziksellik ile özdeşleştirildi. Aşağıdaki diyagram bu iki liği ortaya çıkarmaktadır.

Dünya Kadına Karşı:
Kadına Duyulan Korkunun Temelleri

ruhani	fiziki
ruh/öz	beden
bakirelik ideali	cinsellik nesnesi
Meryem	Havva
ilham veren kadın	ayartan kadın
iyi	kötü

İyi olarak nitelendirilen anaç/uysal kadın, erkeğinin tam arkasında ve her zaman hizmetinde olmaya hazırdır. Donovan'ın da belirttiği gibi erkek kahramanın gelişimi ve kurtuluşu için birer araç olarak betimlenen bu kadınların varlığı yalnızca erkek kahramanın varlığına bağlıdır. Örneğin, *Gilgamesh Destanı*'nda iyi kadın tiplemesinin en güzel örneği olan Yosma karakterine, Enkidu'yu medenileştirdikten sonra bir daha rastlanmaz. Kötü, ya da diğer bir deyişle şirret kadın –ki bunu Judith Fetterley “hadım eden kadın”⁴ olarak tanımlar– erkeğe karşı gelen, ona hizmet etmeyen kadındır. Mitolojik hikâyelerde bu kadınlar genelde erkeklerden çok diğer kadınlara zarar verirler. Judith Fetterley'nin (1978: xx) de bahsettiği gibi hadım eden kötü kadın figürü edebi şablonların en sık kullanılanı olsa bile, kültürel gerçeklik kadınların erkekleri dışileştirmesi değil, erkeklerin kadını erilleştirmesidir. Toplumda kabul gören kanıksamalar doğrultusunda kadınlar, erkekler gibi düşünmeye yönlendirilirler. **Eril-kadın** olarak tanımlayabileceğimiz kadın, erkek bakış açısını benimsemiş, ataerkil düzenin değerlerini en doğru ve en geçerli görüş olarak algılamış olan kadındır. Ancak eril-kadın ataerkil düzenin kadına duyduğu nefreti de aynı şekilde kabul eder. Ataerkil toplumun

4 “Castrating bitch” (Fetterley 1978: xx). İngilizcede “castration” kelimesinin çevirisi olan hadım etmek sadece cinsel organların tahrip edilmesini değil, özellikle psikolojik yöntemler kullanılarak bireyin yaşam enerjisinin söndürülmesi ve yok edilmesi anlamına da gelmektedir. Bu nedenle sözcüğü tüm bu çağrışımların da yer aldığı geniş anlamıyla okumakta yarar vardır.

bir parçası olabilmek için uğraşan bu kadınlar herkesi kendi doğrularına inandırır ve amaçları uğruna birçok kişinin hayatını mahveder.

Bunun en iyi örneği yine Antik Yunan mitlerinde görülebilir. Zeus'un evlilik dışı aşk ilişkilerinden bıkip usanan eşi Hera mitolojik hikâyelerde eril-kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Zeus'un aşk yaşadığı tüm kadınları cezalandıran Hera hem erkekler, hem de kadınlar tarafından korkulan şirret kadın haline getirilmiştir. Bir de kibirli kadınlar vardır bu mitolojik hikâyelerde; sonları hep hüsrarla biter. Böbürlendikleri için hep cezalandırılırlar. Böbürlendikleri şeyler de nedense hep kadınsal işlerdir: Arakne tanrıçalardan bile daha güzel el işi yaptığını ileri sürdüğü için örümceğe, Niobe de Leto'nun çocuklarından daha çok çocuğa sahip olduğunu dile getirdiği için taşa dönüştürülür. Elbette bu kadınları cezalandıran figürler birer kadındır. Athena Arakne'ye kızdığı için ona vurur, bunu kaldıramayan Arakne kendini asmaya kalkınca Athena onu örümceğe çevirir. Leto'nun çocukları Artemis ve Apollo da annelerini kırmayarak Niobe'nin tüm çocuklarını öldürürler ve Niobe üzüntüsünden ağlayan bir taşa dönüşür.

Bahsettiğimiz mitolojik hikâyeleri düşündüğümüzde şu an adını ve hikâyelerini bildiğimiz tüm mitolojik kadın figürleri nedense şirret ve kibirli kadın kategorisine girmekte, bu kategoriye girmeyen tüm kadın karakterler de bu kadınların elinde kurban edilmektedirler. Anaç/uysal kadın olarak bahsettiğimiz Yosma figürü ise, erkeği, yani Enkidu'yu, uygarlığa kazandırması için görevlendirilmiştir ve işini bitirdikten sonra yok olur. Yunan mitolojisine bakıldığında iyi/uysal kadın figürlerinin çoğu efsanelerde karşımıza yalnızca birer kurban olarak çıktığını görüyoruz. Bu efsaneler sanki kadına yerini bilmesi öğretilsin diye yaratılmış, ataerkil düzenin gücünü ortaya koymaya çalışan hikâyelerdir. İyi incelendiklerinde derinlerde yatan kadın korkusu apaçık ortaya çıkmaktadır.